

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายมานิตย์ พักแก้ว

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๘๔ บ้านแม่อิงหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่อิง อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา
โทรศัพท์ ๐๘๙๕๕๕๘๓๓๐ Facebook-..... Line-.....

เกิด พ.ศ. ๒๕๐๗

ปัจจุบันอายุ ๖๑ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

สถาบันการศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแม่ใจ

คณะ/สาขาวิชา-.....

๖. อาชีพปัจจุบัน

☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร๕๐,๐๐๐..... บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ข้าว

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๑ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา
มีแปลงเรียนรู้การผลิตข้าวคุณภาพ ซึ่งใช้ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ เป็นพันธุ์ข้าวนาปีที่นิยมปลูกในพื้นที่ตำบล
แม่อิง และถือเป็นข้าวพันธุ์หลักที่เกษตรกรในอำเภอภูพานนิยมปลูกเป็นอย่างมาก และสามารถสร้างรายได้ให้แก่
เกษตรกร

ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษคือ เมล็ดข้าวสารยาวเรียวยาวสีขาวสวยมีกลิ่นหอม
เหมือนใบเตย เมื่อนำมาหุงยังคงมีกลิ่นหอมและอ่อนนุ่ม มีรสชาติดี เมื่อนำไปปลูกจะทนแล้ง ทนดินเปรี้ยว และดิน
เค็ม พบครั้งแรกในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดย นายจรูญ ตันทุม ได้นำมาปลูกไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓
และในปี ๒๕๐๐ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรได้รวบรวมข้าวพันธุ์ดีของประเทศจากอำเภอบางคล้าจำนวน ๑๘๙
รวง ส่งไปปลูกคัดเลือกที่สถานีทดลองข้าวโคกสำโรง และพบว่าต้นข้าวแถวที่ ๑๐๕ ดีที่สุดมีเมล็ดยาว เรียว ขาวใส
มีกลิ่นหอม จึงคัดเลือกแถวที่ ๑๐๕ มาเป็นแม่พันธุ์ คณะกรรมการได้ตั้งชื่อให้ว่า ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ความหอม
ของข้าวเกิดจากสารประกอบ ๒-Acetyl-๑-Pyrroline (๒AP) มีกลิ่นหอมคล้ายใบเตย เวลาต้มหรือหุงสุกจะ
มีกลิ่นหอม อ่อนนุ่ม สารนี้จะระเหยหายไป ทำให้ความหอมที่อยู่ในข้าวนั้นหายตามไปด้วย เพราะฉะนั้นเราจะต้อง
เก็บข้าวหอมมะลิไว้ในที่ๆ มีความเย็นอยู่ที่อุณหภูมิประมาณ ๑๕ องศาเซลเซียส

ภาพที่ ๑ แปลงเรียนรู้การผลิตข้าวคุณภาพ

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๔ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ การผลิตข้าวคุณภาพ

ฐานเรียนรู้การผลิตข้าวคุณภาพ เป็นฐานเรียนรู้การผลิตข้าวโดยการลดการใช้สารเคมี การผลิตข้าวปลอดภัย นอกจากนี้จะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพ ปลอดภัยจากสารเคมีแล้ว ยังเป็นการพัฒนา การเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วย

ภาพที่ ๒ ฐานเรียนรู้การผลิตข้าวคุณภาพ

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ การผลิตปุ๋ยหมัก

ฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยหมัก เป็นการลดต้นทุนในการผลิต และยังเป็นการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดการเผาในพื้นที่การเกษตร และยังเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ ๓ ฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยหมัก

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ ปศุสัตว์

ฐานการเรียนรู้ปศุสัตว์ เป็นฐานการเรียนรู้การเลี้ยงโคและสุกร โดยการเลี้ยงโคใช้หญ้าเนเปียร์ที่ปลูกในแปลงเรียนรู้ ในบริเวณศูนย์เรียนรู้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นอาหาร

ภาพที่ ๔ ฐานการเรียนรู้ปศุสัตว์

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ การเพาะเห็ด

ฐานการเรียนรู้การเพาะเห็ด เป็นฐานเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมให้กับเกษตรกรในช่วงของฤดูกาลผลิตนาปี เป็นการแนะนำทางเลือกให้แก่เกษตรกรก่อให้เกิดรายได้และลดรายจ่ายภายในครัวเรือน

ภาพที่ ๕ ฐานการเรียนรู้การเพาะเห็ด

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๗ หลักสูตร ประกอบด้วย

การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/การจัดทำมาตรฐานการผลิต การจัดการด้านการตลาด การแปรรูป การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน และการจัดทำบัญชีครัวเรือน

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๕ หลักสูตร ประกอบด้วย

การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน แผนธุรกิจ อาชีพเสริมเพิ่มรายได้

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

การเชื่อมโยงเครือข่ายในจังหวัดพะเยา โดยการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานเครือข่ายด้านการผลิต เครือข่ายด้านองค์ความรู้ เครือข่ายด้านการตลาด และอื่นๆ

ภาพที่ ๖ การประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

เกษตรกรต้นแบบ (ประธานคณะกรรมการ ศพก.) ร่วมกับ ศพก. เครือข่ายและกลุ่มแปลงใหญ่ และสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ใจ ดำเนินการจัดประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ เพื่อให้คณะกรรมการ ศพก. และประธานแปลงใหญ่ ร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานของ ศพก. และแปลงใหญ่ การรับรองศูนย์เครือข่าย การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางการพัฒนา ศพก. และมีแผนการปฏิบัติ ศพก.

ภาพที่ ๗ การประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายมานิตย์ พักแก้ว ได้เริ่มทำการเกษตร ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ สืบทอดองค์ความรู้มาจากบิดา และมารดา โดยประกอบกิจกรรมการเกษตรคือการทำนา พร้อมทั้งการทำปศุสัตว์ร่วมด้วย เนื่องจาก นายมานิตย์ พักแก้ว มีความสนใจด้านการปศุสัตว์เป็นพิเศษ จึงสมัครเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการกับกรมปศุสัตว์ จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครปศุสัตว์ประจำตำบล โดยมีความสามารถด้านการผสมเทียมซึ่งสามารถสร้างเป็นรายได้ให้แก่ตนเอง อีกทั้งยังสามารถวินิจฉัยโรคที่เกี่ยวข้องกับโค-กระบือ มีส่วนช่วยให้เกษตรกรในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี จากการเข้ารับการอบรมด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่องจึงได้นำองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ได้รับ มาประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ และสามารถนำไปเป็นแบบอย่างแก่ผู้ที่สนใจ หรือเกษตรกรรายอื่น ๆ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถการควบคุมและจัดการสิ่งต่าง ๆ ในแปลงได้ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง ลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การดำเนินกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมทางการเกษตรที่อาศัยพึ่งพากัน เป็นต้น

เทคโนโลยีเหล่านี้ต่างช่วยให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต การผลิตเพิ่มปริมาณผลผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เพราะฉะนั้นเพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

เนื่องจากต้นทุนการผลิตข้าวสูง แต่จำหน่ายข้าวในราคาต่ำ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มการเกษตรแบบผสมผสาน มีข้าว เลี้ยงโคและไก่พื้นเมือง เพื่อสร้างรายได้ในครัวเรือน

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

การนำ BCG Model มาใช้ใน ศพก.

๑. Bio-Economy การใช้พันธุ์พืชที่ดี เหมาะสมกับพื้นที่ ตรงตามความต้องการของตลาด คือการใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการผลิต มีการใช้ระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ช่วยในการให้น้ำพืชผักสวนครัวและที่ปลูกภายใน ศพก.

๒. Circular Economy มีการทำปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้ คือการนำฟางข้าว เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุง

ภาพที่ ๘ การทำปุ๋ยจากเศษวัสดุเหลือใช้

๓. Green Economy ลดการใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี มีการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ ไม่กระทบกับสิ่งแวดล้อม

๓) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

การทำปุ๋ยหมักแบบคั่ว เป็นการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรได้แก่ ใบไม้และเศษฟางข้าว มาทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดการเผาในพื้นที่การเกษตร และเป็นการจัดสรรพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีทำปุ๋ยหมักใบไม้แบบปุ๋ยคั่ว

๑. เลือกพื้นที่ทำคอก โดยนำตาข่ายพิวชีตัดทำคอกตามขนาดที่ต้องการ

๒. ตักใบไม้ใส่ในคอกและเกลี่ยให้ทั่ว ให้มีความหนาประมาณ ๑๐-๑๕ เซนติเมตร และนำปุ๋ยคอกมาเททับอีกชั้น แล้วรดน้ำให้ทั่ว

๓. นำ พด ๑ ละลายน้ำตามอัตราส่วนที่แนะนำ แล้วนำไปรดให้ทั่ว

- ๔) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ต้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอนวิธีการอย่างละเอียด)

ใน ศพก. มีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โดยได้วิเคราะห์ตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นการลดการใช้ปุ๋ยอย่างสิ้นเปลือง จากการทดสอบพบว่าได้ผลผลิตข้าวนาปี ที่ไม่มีความแตกต่างจากการใช้ปุ๋ยตามปกติ ซึ่งได้นำหลักการนี้มาใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลที่มีความชัดเจน และแนะนำให้เกษตรกรในพื้นที่ได้นำไปปรับใช้

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ...ข้าว.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๘-๐-๐.....(ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)จำนวน..... ไร่.....งาน.....(หน่วย.....)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๒.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑)โค..... จำนวน.....๕.....(ตัว)

๓.๒)ไก่พื้นเมือง.....จำนวน.....๓๐.....(ตัว)

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....ข้าว.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ..ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง.. เป็นเงิน.....๒๐,๐๐๐..... บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต ๒๐,๐๐๐.....บาท/ไร่

รายได้ ๖๐,๐๐๐.....บาท/ไร่

๒) สินค้า.....ไก่พื้นเมือง.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ..อาหารไก่..... เป็นเงิน..... ๑๐๐..... บาท/ตัว

รวมต้นทุนการผลิต ๓๐,๐๐๐.....บาท

รายได้ ๔๕,๐๐๐.....บาท

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....บาท/สัปดาห์

- ๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)
ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....
เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....บาท/เดือน
- ๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)
ได้จากอะไรบ้าง ระบุ....ข้าว ปลานิล สุกร.....
เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๑๖๐,๖๐๐....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

การทำปุ๋ยหมักแบบค้ำก้อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ต่อตนเอง เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ได้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ปลอดภัยและช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ส่วนเกษตรกรรายอื่นก็สามารถนำวิธีการนี้ไปปรับใช้ ลดค่าใช้จ่าย และหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ซึ่งช่วยขยายองค์ความรู้ไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนมากขึ้น ในระดับชุมชน การนำปุ๋ยหมักแบบค้ำก้อมาใช้ช่วยลดปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตร ลดมลภาวะที่เป็นพิษในอากาศในชุมชนและสิ่งแวดล้อม

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การทำปุ๋ยหมักแบบค้ำก้อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ต่อตนเอง เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ได้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ปลอดภัยและช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ส่วนเกษตรกรรายอื่นก็สามารถนำวิธีการนี้ไปปรับใช้ ลดค่าใช้จ่าย และหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ซึ่งช่วยขยายองค์ความรู้ไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนมากขึ้น ในระดับ

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การทำปุ๋ยหมักแบบค้ำก้อเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการนำเศษใบไม้และเศษฟางข้าว วัสดุเหลือใช้เหล่านี้ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ช่วยลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีซึ่งต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานสูงในการผลิต อีกทั้งยังลดการสะสมของสารเคมีในดินและน้ำ ทำให้ระบบนิเวศไม่ถูกรบกวน

นอกจากนี้ การใช้ปุ๋ยหมักยังช่วยฟื้นฟูโครงสร้างดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่เกษตรกรรม เมื่อเกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น ก็จะเป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เป็นการจัดการเศษวัสดุให้กลับมาเกิดประโยชน์สูงสุด

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ประธาน ศพก. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่เป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของพื้นที่เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาที่เหมาะสมได้อย่างตรงจุด ความรู้ที่มีถูกถ่ายทอดและขยายผลสู่เกษตรกรในชุมชน ทำให้เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้แปลงของตนเองได้จริง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางการเกษตรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

นายมานิตย์ พักแก้ว สามารถเป็นวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้โดยการหาข้อมูล โดยวิธีต่างๆ คือการใช้ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริงศึกษาหาความรู้จากการอ่านหนังสือและการเข้ารับการอบรมด้านการเกษตรต่างๆ เป็นคนรอบรู้ ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอรู้รายละเอียดในเรื่องนั้น อย่างเพียงพอเข้าใจเหตุผลของรายละเอียดนั้นๆ รู้สมมติฐานหรือความเป็นมาของสิ่งนั้นสามารถประยุกต์สิ่งนั้นให้เห็นเป็นจริงได้ซึ่งมีความจริงใจในการถ่ายทอดความรู้ปฏิบัติตนต่อผู้เข้ารับ การอบรมอย่างเสมอภาค ทัตเทียม วางตนเหมาะสมกับทุกคน

- เป็นจุดเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ และการผลิตในระดับแปลงเกษตร

ภาพที่ ๙ นายมานิตย์ พักแก้ว เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้จากการเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ประธาน ศพก. อำเภอกุฉินารายณ์ และคณะกรรมการ ศพก. เครือข่าย ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์ ดำเนินการอบรมถ่ายทอดความรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเกษตรและการขึ้นทะเบียนเกษตรกรด้วยตนเอง ด้วย Farmbook Application ตลอดจนให้บริการการรับขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี และพืชอื่น ๆ เพื่อให้มีข้อมูลทะเบียนเกษตรกรที่ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน นำไปสู่การประมวลผล และวิเคราะห์ ด้านการเกษตรจัดทำสารสนเทศด้านการเกษตรในภาพรวมของประเทศ ให้ภาครัฐมีข้อมูล ในการบริหารจัดการ วางแผนการผลิต การตลาด ส่งเสริมการเกษตร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

สอดคล้องกับสถานการณ์และนโยบายในปัจจุบัน รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบโครงการและมาตรการได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่สำหรับการรวมกลุ่มของเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่ทันสมัย เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

ในด้านข้อมูลข่าวสาร ศพก. ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร เช่น ราคาผลผลิตในตลาด แนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตร มาตรการหรือโครงการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมถึงข้อมูลด้านภัยพิบัติหรือโรคระบาดที่อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิต การมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา ทำให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ

ในด้านวิชาการเกษตร ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งความรู้ทางวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษา ทดลอง และฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม การจัดการดินและน้ำอย่างยั่งยืน การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การลดต้นทุนการผลิต

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

การขยายผลองค์ความรู้ของ ศพก. มุ่งเน้นให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการรับฟังหรือเรียนรู้ในเชิงทฤษฎี แต่ต้องสามารถนำความรู้นั้นไปสู่การปฏิบัติและเกิดผลสัมฤทธิ์ในชีวิตจริง

๑. ช่องทางในการขยายผล

ศพก. ใช้หลายวิธีเพื่อให้ความรู้เข้าถึงเกษตรกรในวงกว้าง เช่น

- การจัดอบรมและฝึกปฏิบัติจริง ในศูนย์เรียนรู้หรือแปลงสาธิต
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกร โดยให้ “เกษตรกรต้นแบบ” ถ่ายทอดประสบการณ์แก่

เกษตรกรในชุมชน

- การลงพื้นที่เยี่ยมเยียน เพื่อให้คำแนะนำรายแปลง ทำให้ความรู้สอดคล้องกับสภาพจริงของแต่ละครัวเรือน

๒. การนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

เมื่อได้รับองค์ความรู้ เกษตรกรในชุมชนได้นำไปปรับใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

- การนำเทคนิคการจัดการดินและน้ำไปปรับใช้ในแปลงของตน
- การลดต้นทุนด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตเองแทนการพึ่งพาปุ๋ยเคมี
- การนำแนวคิดการตลาดหรือการรวมกลุ่มไปต่อยอด เช่น ตั้งกลุ่มแปรรูปผลผลิต สร้างแบรนด์สินค้า

ชุมชน

- การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบน้ำหยด การปลูกพืชแบบผสมผสาน หรือการเลี้ยงสัตว์ควบคู่

๓. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร

ผลที่เห็นได้ชัดจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ คือ

- ด้านเศรษฐกิจ: เกษตรกรสามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น
- ด้านสังคม: เกิดการรวมกลุ่ม เกิดเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง แลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ด้านสิ่งแวดล้อม: มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อธรรมชาติ

- ด้านคุณภาพชีวิต: เกษตรกรมีความมั่นใจ ภูมิใจในอาชีพ และสามารถเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นใหม่

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่
นายมานิตย์ พักแก้ว มีภาวการณ์เป็นผู้นำ ดังนี้

- เกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร ระดับอำเภอ
- ประธานสภาเทศบาลตำบลงา
- ประธานแปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๑,๒,๓,๗ ตำบลแม่ือง

โดยนายมานิตย์ พักแก้ว มีความเสียสละ เพื่อชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของหมู่บ้าน คือการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด และการให้ความรู้แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจในชุมชนที่เข้ามาศึกษาดูงานใน ศพก.

การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ คือ การร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอภูพานยาว ในการจัดอบรมเกษตรกรผู้นำ การร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการอบรมหมอดินอาสา ระดับอำเภอ การร่วมมือกับสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดพะเยาในการอบรมและสอนทำบัญชีครัวเรือน

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายมานิตย์ พักแก้ว มีความสนใจ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่สนใจ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ เป็นแหล่ง ศึกษาหาความรู้แก่เกษตรกรในชุมชนที่เข้ามาศึกษาดูงาน การใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำการผลิต ให้เกิดประสิทธิภาพ การวางแผนการผลิตและการตลาด โดยใช้ตลาดนำการผลิต สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้า เกษตร การผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมต่อยอดความรู้โดยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ผู้ ที่สนใจ

ภาพที่ ๑๐ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการรวมพลคน ศพก. แปลงใหญ่ และ Young Smart Farmer

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน คือการทำงาน เพื่อชุมชนและสังคม ศพก. เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ที่เกษตรกรสามารถมาพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ และต่อยอด ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนี้ ทำให้เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง ทั้งในคุณภาพชีวิตของเกษตรกร การจัดการผลผลิต และความเข้มแข็งของชุมชน โดยเกษตรกรสามารถนำสิ่งที่ได้ เรียนรู้ไปปรับใช้จนเกิดผลลัพธ์ เช่น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ลดลง หรือการรวมกลุ่มกันสร้างมูลค่าเพิ่ม สิ่งเหล่านี้

สะท้อนให้เห็นว่า ศพก. มิได้เป็นเพียง “ศูนย์กลางการเรียนรู้” เท่านั้น แต่ยังเป็น “หัวใจของการพัฒนาชุมชนเกษตรกรรม” ที่เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญา และนวัตกรรมเข้าด้วยกัน

๔.๔.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

- เกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร ระดับอำเภอ
- ประธานสภาเทศบาลตำบลดงเจน
- ประธานแปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๑,๒,๓,๗ ตำบลแม่อิง

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

นายมานิตย์ พักแก้ว มีความเสียสละ เพื่อชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของหมู่บ้าน คือการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด นอกจากนั้นแล้วยังมีการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ในการอำนวยความสะดวกในการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกร คัดกรองเอกสารหลักฐานเพื่อลดขั้นตอนในการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอภูพานยาว เพื่อให้เกิดความถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

ข้อคิดประจำตัวในการทำงานของนายมานิตย์ พักแก้ว เปลี่ยนความคิด ชีวิตเปลี่ยน

เราทุกคนต่างดำเนินชีวิตไปตามความคิดของตนเอง ความคิดจึงเป็นรากฐานที่หล่อหลอมทั้งท่าที คำพูด การกระทำ และผลลัพธ์ที่ปรากฏในชีวิต หากเราเต็มไปด้วยความคิดด้านลบ เช่น การมองว่าตนเองไม่เก่งพอ ไม่สมควรได้รับโอกาส หรือคิดว่าทุกสิ่งยากเกินกว่าจะทำได้ ความคิดเหล่านี้จะค่อย ๆ ปิดกั้นหนทางและทำให้เราไม่กล้าก้าวไปข้างหน้า แต่หากเราปรับมุมมองใหม่ เริ่มคิดในทางสร้างสรรค์และบวก เช่น มองอุปสรรคเป็นบทเรียน มองความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้ หรือบอกตัวเองว่า “เราสามารถลองอีกครั้งได้” ความคิดเหล่านี้จะกลายเป็นพลังใจที่ผลักดันให้เราลงมือทำสิ่งต่าง ๆ

เมื่อความคิดเปลี่ยน ความรู้สึกก็เปลี่ยนไปด้วย ความคิดที่ดีทำให้หัวใจเบาสบาย เกิดความหวังและความเชื่อมั่น ความรู้สึกที่สดใสจะนำไปสู่การกระทำที่มั่นใจและสม่ำเสมอ ตรงกันข้าม หากความคิดเต็มไปด้วยความกลัวหรือท้อแท้ ความรู้สึกก็จะหม่นหมอง และเรามักจะเลือกไม่ลงมือทำใด ๆ เลย

ดังนั้น หากเราต้องการชีวิตใหม่ ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากสิ่งใหญ่โต เพียงเริ่มจากการปรับความคิด มองโลกด้วยสายตาที่สร้างสรรค์ มองตัวเองด้วยความเมตตาและเชื่อมั่นว่าเราสามารถก้าวไปได้ไกลกว่าเดิม เพียงเท่านั้นเส้นทางชีวิตก็จะค่อย ๆ เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑.๑ นายธีรวัฒน์ ข้าวทวี	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
รักษาราชการแทนเกษตรอำเภอภูพานยาว
๑.๓ นายอักรินทร์ ธนันทชัยเลิศ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๑.๓ นางสาวประวีณา ปัญจพันธ์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

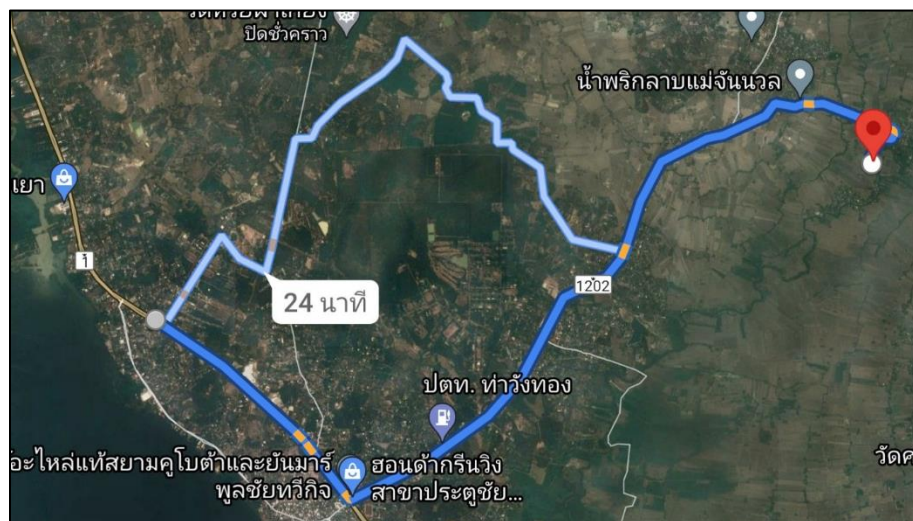
- การสัมภาษณ์
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

- ไม่มี

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาพที่ ๑๑ แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา